

คุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับครู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีร์ กาญจนภิ นิลพาย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

คุณธรรม (Virtue)

- ➡ คุณธรรม คือ คุณ + ธรรม
- ➡ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ
- ➡ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จริยธรรม (Ethics)

- ➡ จริยธรรม คือ จริย + ธรรมะ
- ➡ คือ ความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ
- ➡ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

สรุปความหมาย

คุณธรรม และจริยธรรม

คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ
จนเกิดจิตสำนึกที่ดี มีความกตัญญู เป็นต้น

จริยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตามความดีงาม
แห่งคุณธรรมนั้น

มรรค 8 ประการ

- ➡ **สัมมาทิฏฐิ** หมายถึง ความเห็นถูก ความเห็นชอบ
- ➡ **สัมมาสังกัปปะ** หมายถึง ความดำริชอบมีสติจะได้ระลึก มีอาการ 3 อย่าง คือ
  - ➡ 1. ดำริในการออกจากกาม
  - ➡ 2. ดำริในการไม่พยาบาท
  - ➡ 3. ดำริในการไม่เบียดเบียน

สัมภาษณ์

- ➡ หมายถึง คำพูดชอบ มี 4 อย่าง คือ
- ➡ 1. งดเว้นจากการพูดปด
- ➡ 2. งดเว้นจากการพูดส่อเสียด
- ➡ 3. งดเว้นจากการพูดคำหยาบ
- ➡ 4. งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

สัมมากรรมันตะ

- ➡ หมายถึง การงานชอบ การทำกิจให้เกิดการงดเว้นจากกายทุจริต 3 อย่าง คือ
  - ➡ 1. งดเว้นจากการฆ่าสัตว์
  - ➡ 2. งดเว้นจากการลักทรัพย์
  - ➡ 3. งดเว้นจากการประพฤตินอกกาม

▶ สัมมาอาชีวะ

- ▶ หมายถึง การเลี้ยงชีพชอบ การที่ทำกิจให้เกิดการงดเว้นจาก
มิจฉาชีพ ซึ่งเป็นไปทางกายหรือวาจาที่ทุจริต

▶ สัมมาวายามะ

- ▶ หมายถึง ความเพียรชอบ

สัมมาสติ

หมายถึง การระลึกชอบ

สัมมาสมาธิ

หมายถึง ความตั้งมั่นชอบ

พรหมวิหาร 4

- ▶ พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่

1. เมตตา

- ➡ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้
- ➡ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น

2. กรุณา

- ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้
- - ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตายสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์
- - ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่า เจตสิกทุกข์

3. มุทิตา

- ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความฟุ้งซ่านซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เช่น เห็นเพื่อนแต่งตัวเรียบร้อยแล้วครูชมเชยก็เกิดความริษยาจึงแกล้งเอาเศษชอล์ก โคลน หรือหมึกไปป้ายตามเสื้อกางเกงของเพื่อนนักเรียนคนนั้นให้สกปรกเลอะเทอะ เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างมิตรและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

4. อุเบกขา

- การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดีย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

สังคหวัตถุ 4

- สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกมิตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

1. ทาน

- ➡ ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เรามาหาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2. ปิยวาจา

- ➡ ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์
- ➡ ดังต่อไปนี้
- ➡ เว้นจากการพูดเท็จ
- ➡ เว้นจากการพูดส่อเสียด
- ➡ เว้นจากการพูดคำหยาบ
- ➡ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3. อรรถจริยา

- อรรถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4. สمانัตตา

- สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

อิทธิบาท 4

คำว่า อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ

ฉันทะ

- ➡ ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่าดีที่สุด

วิริยะ

- ➡ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบ ความสำเร็จ

จิตตะ

- ➡ จิตตะ หมายถึง ความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ

วิมังสา

- ➡ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องใน เหตุและผล แห่งความสำเร็จ

หลักธรรมาภิบาล

มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการดังนี้

- ➡ 1. หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับและกติกาท่างๆ ให้ทันสมัย
- ➡ 2. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม
- ➡ 3. หลักความโปร่งใส คือ การทำให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

-
-
- 4. หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้มีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจต่างๆ
  - 5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข
  - 6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง ต้องตระหนักการมีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด จะต้องยึดหลักประหยัดและความคุ้มค่า

หลักการครองตน ครองคน ครองงาน

1. การครองตน

- 1.1 การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
- 1.2 การประหยัดและเก็บออม
- 1.3 การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
- 1.4 การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 1.5 การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. การครองคน

- 2.1 ความสามารถในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้มาติดต่อกงาน
- 2.2 ความสามารถในการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม /สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความช่วยเหลือ
- 2.3 ให้บริการแก่ผู้มาติดต่อกงานด้วยความเสมอภาค แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์
- 2.4 การเป็นผู้มีความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น
- 2.5 การเสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ ทั้งในและนอกหน่วยงาน

3. การครองงาน

3.1 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

3.2 ความรู้ ความสามารถ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3.3 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน

3.4 ความ پاکเพียรในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ

3.5 การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน

จิตอาสา

- จิตอาสา หมายถึง ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เป็นจิตที่เป็นผู้ให้ คิดดี คิดทางบวก มีความหวังดีต่อผู้อื่น เป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจ อยากรช่วยเหลือ โดยไม่หวังผลตอบแทน